

Lausunto

25.01.2024

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Korissa on nostettu esiin tärkeitä tavoitteita: nuorten hyvinvointi koulussa ja oppilaitosyhteisössä, pääsy mieleiseen harrastukseen ja koulutuksen sekä työelämän ulkopuolelle jäävien nuorten määrän vähentäminen. Nuorten elämänalueet ja niiden vaikutukset hyvinvointiin tulisi tunnistaa systemaattisemmin ja tarkastella koulutus-, sosiaali- ja perhepolitiikan kytköksiä laajasti ja kokonaisvaltaisesti. Suomen Vanhempainliitto kiinnittää huomiota siihen, että vanhempien tuki nuorelle ja kotien kanssa tehtävän yhteistyön tärkeys jää VANUPOssa vähälle huomiolle, vaikka taustaosiossa tuodaan esiin, että nuorten hyvinvoinnin toteutumisen esteisiin vaikutetaan myös tukemalla perheitä lapsuuden ja nuoruuden aikana.

PISA-tutkimus sekä Karvin oppimistulosten arvioinnit osoittavat, että oppilaiden osaamiserot ovat yhteydessä perheen sosioekonomiseen taustaan. Kotien sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset resurssit tukea lapsen ja nuoren koulunkäyntiä vaihtelevat. Koulutuksen eriytymiseen tulee puuttua kaikilla koulutusasteilla. Koulutusjärjestelmän tulee olla yhdenvertainen ja saavutettava. Riittävä oppimisen, ohjauksen ja opiskeluhuollon tuki tulee taata jokaiselle lapselle ja nuorelle. Ryhmäkokojen tulee olla riittävän pienet ja oppimisympäristöjen turvallisia. Yhteisölliselle opiskeluhuollolle tulee löytyä kouluissa ja oppilaitoksissa riittävästi aikaa ja resursseja.

Tutkimukset osoittavat, että hyvällä kodin ja koulun yhteistyöllä on monia myönteisiä vaikutuksia lasten ja nuorten oppimiseen, koulunkäyntiin, kouluun kiinnittymiseen, kouluhyvinvointiin ja yleiseen tyytyväisyyteen elämässä. Vaikka kotien kanssa tehtävän yhteistyön myönteiset vaikutukset lasten ja nuorten oppimiseen ja opiskeluun tunnustetaan, kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä on paljon kehitettävää koulujen ja oppilaitosten arjessa. Suomen Vanhempainliiton vuodesta 2007 lähtien toteutetut Vanhempien Barometrit osoittavat, että kotien kanssa tehtävä yhteistyö ohenee lapsen ja nuoren kasvaessa ja siirtyessä alakoulusta yläkouluun ja sieltä edelleen toiselle asteelle. Myös nuoret tarvitsevat kodin ja koulun tukea ja yhteistyön tulee jatkua aktiivisena oppivelvollisuuden päättymiseen asti ja vielä sen jälkeenkin. Vanhemmat tulee ottaa entistä

vahvemmin mukaan myös yhteisölliseen opiskeluhooltoon sekä koulujen ja oppilaitosten hyvinvointityöhön. Kotien kanssa tehtävä yhteistyö tulisi siten huomioida myös VANUPOn toimenpiteissä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Nuorisopoliittisen ohjelman valmistelun yhteydessä toteutetussa nuorten kuulemisessa nuoret nostivat esiin mielen hyvinvointia tukevina toimenpiteinä koulupaineiden vähentämisen, matalan kynnyksen palveluiden lisäämisen sekä palvelujen laadun parantamisen. Mielenterveysongelmien yleisyys ja avun saamisen vaikeus huolestuttivat nuoria.

Suomen Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että lapsille ja nuorille suunnatut opiskeluhoollon palvelut toteutetaan aina heille tutuissa toimintaympäristöissä eli kouluissa ja oppilaitoksissa. Matalan kynnyksen palveluiden tulee olla helposti saavutettavissa ja ne tulee järjestää siellä, missä lapset ja nuoret luontaisesti aikaansa viettävät. Ennaltaehkäisevää toimintaa tulee vahvistaa ja siihen tulee varata riittävät resurssit. Nuoriso- ja muun kohtaavan työn tuominen kouluihin ja oppilaitoksiin vahvistaa osaltaan lasten ja nuorten hyvinvointia.

Toimivalla kodin ja koulun yhteistyöllä tuetaan mielen hyvinvointia ja vähennetään myös nuorten esiin nostamia koulupaineita. Vuonna 2023 julkaistu toisella asteella opiskelevien nuorten vanhemmille suunnattu Vanhempien barometri -tutkimus kertoo, että vanhemmat kaipaavat tukea siihen, miten tukea vanhempana itsenäistyvää nuorta. He toivovat oppilaitoksilta tukea nuorten opiskeluvalintoihin, -taitoihin, motivaatioon ja opiskelu-uupumukseen liittyvissä asioissa, jotta kotona voidaan tukea nuorta suunnittelemaan tulevaisuuttaan, tekemään häntä kiinnostavia koulutusvalintoja ja vahvistamaan mielen hyvinvointia.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Ohjelmassa tunnistetaan kokonaisuudessaan heikosti nuorten yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyviä kysymyksiä. Jokaisella nuorella tulee olla yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet hyvään elämään ja yhteiskuntaan osallistumiseen taustastaan riippumatta.

Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää ohjelmalta aktiivisempaa yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämistä. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden esteet tulee tunnistaa ja niiden purkamiseen tulee esittää toimenpiteitä. Eriarvoisuuden purkaminen on keskeinen tavoite nuorten osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisessa ja sen tulee näkyä vahvasti myös VANUPOssa.

Nuoret itse ovat nostaneet ohjelman valmistelussa esiin, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus toteutuvat paremmin, kun kiusaamisen ja syrjintään puututaan vahvemmin. Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan 8. ja 9. luokan oppilaista viikoittaista kiusaamista kokee hieman alle 10 %, lukiolaisista 1–2 % ja ammatillisessa koulutuksesta olevista 4 %. Vanhemmat ja kodit ovat tärkein yhteistyökumppani kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja kiusaamistilanteiden selvittelyssä. Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että kotien kanssa tehtävää yhteistyötä kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja kiusaamistilanteiden ratkaisemisessa vahvistetaan ja tämä sisällytetään toimenpiteenä VANUPOon.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

-

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

-

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Kokonaisuutena Vanhempainliitto on pettynyt valtion nuorisotyön ja -politiikan ohjelma VANUPOn tämänhetkiseen laatuun ja sisältöön. Ohjelmassa ei aseteta selkeitä, mitattavia tavoitteita nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi eikä siinä esitetä käytännössä lainkaan uusia, nuorten hyvinvoinnin kannalta merkittäviä toimia. Ohjelma ei Vanhempainliiton näkemyksen mukaan vastaa riittävällä tasolla nuorten hyvinvoinnin tämänhetkisiin haasteisiin. Ohjelman tavoitteet ovat myös paikoin ristiriitaisia hallitusohjelman sisällön kanssa, mikä syö entisestään uskottavuutta ohjelman toimeenpanon osalta.

Vanhempainliitto näkee, että nuoren kasvun, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi on ehdottoman tärkeää tiivistää ja kehittää kotien kanssa tehtävää yhteistyötä jokaisella koulutusasteella, jotta jokaisella vanhemmalla on koulutustaustaan riippumatta mahdollisuus tukea oman lapsensa koulunkäyntiä ja hyvinvointia parhaalla mahdollisella tavalla. YK:n lapsen oikeuksien mukaan valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa. Se on lapsen ja nuoren oikeus ja etu. Kotien kanssa tehtävän yhteistyön tiivistäminen tulisikin näkyä VANUPOssa nykyistä huomattavasti vahvemmin.